

1904

Inledning

Rösträttsfrågan var fortfarande omstridd och olöst. En regeringsproposition föreslog visserligen allmän rösträtt men fortfarande omgärdad av garantier och ingalunda allmän. I majresolutionen krävdes därför "verklig" rösträtt, och man avsåg sig "varje ansvar" för följderna av en politik som bortsåg från folkets "berättigade" krav. I riksdagen tog Branting upp rösträttsfrågan flera gånger under våren.

1. Majtalet

- Ort: Stockholm, Ladugårdsgärde, första talarstolen.
- Ämne: Rösträtt och författningsrevision.
- Källa: Social-Demokraten 1904-05-02, s. 1, Första maj i Stockholm.

Samtidigt med detta möte samlades det arbetande folket landet rundt och landen rundt. Det är en stolt dag öfver hela jorden 1:sta maj, den internationella förbrödringens dag. Långt mer än på regeringarna hvilar den stora fredsidén på arbetarrörelser. Ju mera denna rörelse stiger och vinner i styrka, kan man hoppas på fredens dagar liksom på frihetens.

Vi svenskar, ha, sade tal., helt naturligt varit nödsakade lägga in vårt största intresse på de politiska förhållanden, som trycka sin prägel på landet. Allt ifrån den 1:sta maj festen i landet ha vi år efter år protesterat mot den politiska rättslösheten.

Rösträttdemonstrationerna började sakta som en vind, som beskedligt susar öfver vattnen. Då hade socialdemokratien sitt intåg i Sverige. Det blef fart i rörelsen bland de djupa leden. Arbetarna funno att de, trots allt, ytterst ingen annan hade att lita på än sig själfva, sin egen klass. Den samlade sig och gjorde sig en egen politik. Bort från att vara bihang till liberalismen gick arbetarklassen. Den allmänna rösträtten blef grunden och samlingen. Därmed gick ett nytt skede in. Hade de besittande klasserna, hade riksdagen på 1890-talet gifvit folket något af hvad det begärde, då hade det nog för någon tid räckt, men den var förblindad. Den gaf åt folket i stället för politisk rättvisa Åkarslagen, och den nya härordningen som lade en oerhörd tyngd på folkets axlar. Som en konsekvens följde nu, om också motvilligt, från riksdagens sida 1902 års uttalande för den allmänna rösträtten.

Men man ville från högerhåll icke nöja sig med att låta den allmänna rösträtten vara helt enkelt frågan om bredare grund för andra-kammare-valen. Man ville ha med "garantier" af det slag, att våra motståndare själfva fört upp på dagordningen i hela dess vidd frågan hur svenska folket skall bli herre i eget hus. Proportionella val till

blott andra kammaren – det är att öka *första kammarens* maktställning. Därmed har man från högerhåll skjutit fram frågan om *författningsrevision*. Rösträttsutvidgningen växer till en granskning af grunderna för hela vår författning, och själfva första kammarens berättigande kommer då under debatt.

Vi, sade talaren, ha intet att förlora på att författningsfrågan toges upp till diskussion. Ju längre en effektiv rösträttsutökning uppskjutes, dess radikalare blir lösningen. Vill första kammaren undergräfvat sin egen grund genom att en fordran på ändrad författning kommer på dagordningen, så gärna för oss. I och med att författningsändringen kommer på programmet, skjutes väl reformen fram i tiden att stycke, men detta kunna vi bära, ty vinsten blir större då den en gång så kommer. Faller frågan om *allmän* rösträtt nu så kommer den igen – och med följe. Arbetarna skola visa sig äga styrka och disciplin att göra sig kraftigt gällande, hur än händelserna utveckla sig. Hos oss är därför ingen misströstan. Lugnt och klart dömande må vi göra oss alla situationer till godo. Allt hvad motståndarna ta sig för, dit sakerna nu kommit, tjänar blott demokratins sak. Rösträttsfrågan kan icke försumpas: den står brinnande tills den är löst.

Talaren slutade med ett lefve för den hela och allmänna rösträtten. Ned med garantierna! (Stormande jubel).

2. Ur Brantings rapport till Socialistinternationalens kongress i Amsterdam (1904-08-14--), daterad juli 1904

- Källa: Rapporten på svenska tryckt i *Aktuellt i politik och samhälle*, 1964, nr. 10, 1 juni, s. 5, 42-43, Svensk socialdemokrati. En resumé. – Ett handskrivet manuskript av Branting, "Résumé des rapports précédents", i Brantings arkiv, vol. 2.1:02.

[...]

Den svenska arbetarklassen fick under de närmaste åren lita till utomparlamentariska manifestationer. Första maj, här uppe i Norden av tradition halvt om halvt en ledighetsdag, har samlat imponerande massor som fredligt och i god ordning drar fram genom samhällena, demonstrerande för normalarbetsdag och allmän rösträtt.

[...]